

Doç. Dr. Hakan Olgun'un tebliği

Değerli hocalarımız sekülerleşmenin pek çok hususuna işaret ettiler. Bende dâhil olacağım için daha aktüelde görünen kısmını ifade etti. Bendenizde hocalarımızın gerek zaman eksikliği gerekse farklı gerekçelerden dolayı ifade edemedikleri kısımları tamamlayarak oturumu bitireceğiz muhtemelen. İki bölüm olarak tasarladım. Birincisi sekülerleşmenin İslam dışındaki tezahürleri, ikincisi ise sekülerleşmenin İslam dünyasına etkileri bağlamında.

Sekülerleşme çalışmaları genellikle ister istemez batı kaynaklarını ifade edilerek açıklanmak durumundadır. Şimdi değerli dinleyicilerimiz haklı olarak diyecek ki Ramazan hocam, Mustafa hocam bendeniz Hristiyan kökenlere vurgu yapıyoruz ama kavramın doğru tespit edilmesi sorunun çözülmesi açısından doğru ipuçlarının elde edilmesi sonucu doğuracaktır. Bakınız işin başında bu kavramları Müslüman hayatını yönlendiren birçok ideolojinin düşüncenin politikanın esasen batı Hristiyan objelerinden deşifre ettiğini görüyoruz. Çünkü küresel anlamda Eurocentlik dediğimiz yani Avrupa merkezli bir dünya anlayışı dünyanın geri kalan ülkelere empoze edilmektedir. Çok klasik bir örnek vermek isterim. Hepiniz orta öğretim yıllarını hatırlarsınız. Haritaların ortasında genellikle Avrupa yer alır dünya yuvarlak olmasına rağmen. tabi coğrafyacılarımız bunun birtakım gerekçelerini açıklayabilirler. Ama bir tanede örneğin Amerika ortada olsun, bir tanede örneğin Asya ortada olsun bakalım o zaman dünya nasıl gözükmüyor. Dünyaya bakış açısı manzarası nasıl olacak. Peki, Greenwich için saati belirleyen zamanı belirleyen bu çizgi neden İngiltere'den geçiyor da Hakkari'den geçmiyor? Çünkü belli ki coğrafya olduğu gibi tarih ölçekte batı merkezli batının tecrübe ettiği sürece uygun olarak üretilip batı dışındaki ülkelere empoze ediliyor. Dünyevileşmede bunun en önemli boyutunu ifade ediyor. Dünyevileşme batıda türetilmiş batının din ile olan o çetin mücadelesinin sonuncunda ortaya çıkmış batı şartlarında da çok enteresandır olumlu bir süreçtir. Nitekim bir önceki Papa Venedik sekülerleşmenin Hristiyan dünya için de ciddi bir sorun olduğunu ifade etmiştir. Sekülerleşme esasen orta çağ Katolik din anlayışına dönük bir müdahaleyi ifade etmekteydi. Ama biz din ve sekülerleşme denince sanki sekülerleşmenin eurocentlik bakış açısıyla bütün dinlerin içerisinden geçmek zorunda oldukları bir süreç olarak algılıyoruz. Sekülerleşme din ile Katolik kilisesinin bir hesaplaşmayı ifade etmekteydi. Az önce hocalarımız kısmen ifade ettiler, Katolik kilisesi bu dönemde dünyevi hayatın tamamını kuşatmış durumdaydı. Ekonomi kültür sanat siyaset aile hayatı evlilikler boşanmalar. Şöyle bir kanaat vardı Orta Çağ Avrupa yaşamında giyeceği ve yiyeceği tedarik eden kraldır ruhların mutluluğu nu ve ailenin tedarik edende klisedir. Dolayısı ile kilisenin halk üzerindeki bu yoğun egemenliği dominasyonu özellikle 16. YY. itibaren sarsılmaya başlıyor zayıflamaya başlıyor ve bir takım reformcu hareketlerden dünyevi hayatın dışına itiyor. Bakınız şurası çok önemli değerli dostlar dinleyiciler hocalarım aslında dünyevi alan dışına itilen din değil Hristiyanlık açısından kurumsal olarak Katolik klisesidir. Aksi olsaydı eğer, mesela Katolik klisesine muhalif olarak ortaya çıkan protestan düşüncenin inanç değeri açısından görünürlüğünün olmaması gerekiyor ama bakıyorsunuz günümüzde bırakın bireysel dindarlığı politikalara yön veren bir dindarlık vardır. Dolayısıyla şöyle bir noktaya değiniyoruz. O halde batı tarzı işletilen dünyevileşme dini değil kliseyi kurumsal olarak kliseyi papalığı dünyanın dünyevi alanın dışına iten böylece eğitim kültür sanat siyaset politika gibi dünyevi yaşamın kurumlardan el çektirilen bir dini egemenlik olarak tanımlıyor.

Ve klise böylece gerçekten süreç içerisinde dünyevi olanın dışına çekilmiş oluyor. Ama din varlığını korumaya devam ediyor yani Katolik klisesine muhatap olan Protestanlığın bu anlamda dini bir zafiyetliyi olmadığı gibi özellikle bu Protestan reformcular sadece iman vurgusu çerçevesinde güçlü bir imaj rütbesine sahip olduğunu görüyoruz. Ama şunun da altını çizmek gerekiyor tabii dindarlığın ölçüsü Hristiyanlıkta çok fazla görülür değil. Ben Hristiyanlıkla ilgili çok fazla teorik tartışmayı sevmiyorum. Bir cümle ile ifade edeyim. Tanrıya inan komşunu sev. Yani bir medeni hukuku bir ceza hukuku efendime söyleyeyim bir politik anlamda çok fazla yön veren bir etkisi İslam'da ve Yahudilikte olduğu gibi güçlü bir şeriat manzumesine sahip olması söz konusu değildir Hristiyanlığın. Hristiyanlık tarihin en eski zamanlarından itibaren kendisini Katolik klisesinin kuşatıcılığıyla hurafeleriyle batıl inançlarıyla toplum içerisinde hissettiriyorsunuz. Batıda sağ partilerin yükselmesi Hristiyan demokrat düşüncelerin yükselmesi İngiltere'de Avustralya'da Amerika'da cumhuriyetçi partilerin yükselmesi ve en büyük icraatlarını biliyorsunuz Bush dönemlerinde İslam ülkelere dönük yapılmasını çok enteresandır kaynağının büyük eksiklerinde İncil metinlerinde dünyanın sonuna ilişkin bir takım öngörülerden aldığı ifade edilmektedir. Diğer bir husus sekülerleşmenin nezdur bir durumda değildir. Tarih boyunca insan sekülerleşmiştir esasen dünyevileşmiştir. Yine bunun en güzel örneğini bizim maalesef çok fazla İslam toplumu olarak yakından tanıma fırsatına sahip olamadığımız peygamber Hz. İsa. Hz. İsa'nın meşhur bağ bağızı bağ bağızı söyleminde işaret ettiği birkaç husus Yahudilere dönük işaret ettiği birkaç husus bize Yahudilerin ne kadar dünyevileştiğini ve Hz. İsa'nın da dünyevileşen bu Yahudileri ne kadar eleştirdiğini göstermektedir. Hz. İsa dönemi Yahudi toplumu dini hukuka harfi harfine uyan Yahudilerden oluşmaktaydı. Ve yine dini formalizm diyebileceğimiz Yahudi dini hayatını tamamen şekilselleştirmiş ibadetlerinde bir takım tutum ve davranışlara indirgemıştır Yahudi anlayışı. Hz. İsa (sav) şöyle buyuruyor ey Yahudiler aslında hitapta çok enteresan ey iki yüzlüler daha çok Yahudi din adamlarına ey engerek yılanları ey kör kılavuzları bakın bunun hepsi sen sekülerleşmişsin seküler bir din adamı olarak bir başkasının kurtuluşu için ona rehberlik ediyorsun kör kılavuz engerek yılanları kendiniz için para biriktirmeyin hazine biriktirmeyin göklerdeki hazineye talip olun yeryüzündeki hazinenizi güveler yer has yer bitirir daha kötüsü yeryüzünde hazineniz olursa kalbiniz orda olur ruhunuz hazinenizde olur görmez misiniz der gökte uçan kuşlara bir ambarları yoktur tahıl ambarları ama yarınla ilgili endişeleri var mı Rabbim onları doyuruyor kır çiçeklerini zambaklarını görmez misiniz diyor Hz. Süleyman bile bunlar kadar güzel giyinmemiştir dünyada görecekle 3-5 gün Rabbim onları nasılda giyinir donatır o halde yarına dönük ne giyeceğiniz yarına dönük ne yiyeceğiniz endişesi çekmeyin. Siz bunlardan daha değerli değil misiniz rabbim gözünde, sizin ihtiyaçlarınızdan rabb sorumludur. Sizin yapmanız gereken Rabba teveccühtür. Şimdi bazı arkadaşlarımıza haklı olarak aklına şu soru gelecek bu hasibist bir dünyadır yani aşırı teveccüh aşırı kadercil ve mistik bir dünya hayır bir defa bir etki tepki ifadeyle bir eleştiri ifade eden paradigma değişikliğidir bu. Mevcut sekülerleşmiş dünyevileşmiş ve dünyevi mallara çok fazla önem veren Yahudi zihnine dönük o zinayı da alt üst edecek kadar radikal bir vurguyu ifade etmektedir bu bir. İkincisi Hz. İsa aynı zamanda Yahudilere siz kuşlardan ve kır çiçeklerinden daha değerli değil misiniz ifadesiyle daha değerli hali vurguluyor. Daha fazla değerli olma hali irade sahibisiniz ilim sahibisiniz kudret sahibisiniz Cenabı Hak hepsinden size bir parça vermiş ve siz kendi aklınızla mantığınızla sağduyunuzla bir kır çiçeği kadar havada uçan kuştan daha fazla yaptırım gücüne sahipsiniz bilince sahipsiniz. Kuşlar

karşılıksız veren Rabbim sizin yapmış olduğunuz iradenizle ortaya koyduğunuz şeyden daha fazla nimetlendirecektir. Ardından da şunu ekliyor yeryüzü egemenliği yerine göklerin egemenliğine koşun. Göklerin egemenliği kulağa çok hoş gelmiyor tabi. Biz bunu nasıl anlayabiliriz göklerin egemenliği ahiret inancına dayanır esasen. Yeryüzü egemenliği yani sürekli bir İsrail devleti kurulmasını beklemeyin kendinizi düzeltin ruhunuzu düzeltin ve ahirete yatırım yapın. Hal böyle olunca demek ki Hz. İsa'nın kendi döneminde dünyevileşmiş olan Yahudi halkına biriktirmek dünya malına değer vermek dininde sadece şekilsel olarak uygulamaktan alıkoyuyor gelecek ile ilgili endişe yerine Cenabı Hakka teveccüh iman ve birazda inandıklarıyla yaptıkları arasında en büyük şeyde budur söylem hani bizim dilimizde girmiştir hocanın dediğini yap yaptığını yapma bu tabir aynen İncillerde yer alan bir kavramdır. Yahudi din adamlarının dedikleri yapın ama yaptıklarını yapmayın. Bu da kişinin ahlaki tutarlılığını ifade etmektedir. Sonuç olarak Hz. İsa dünyevileşmiş olan Yahudi toplumunu iman, teveccüh, ahlak ve ahiret bilincinin yükseltilmesi vurgusunu yapmaktadır. Ve bize peygamber olarak dünyevileşmenin önüne geçebilmek dünyevileşme sıfatından kurtulabilmemizin bir anlamda reçetesini sunan bir tanım yapmaktadır. Ben dinler tarihçisi olduğum için bir örnekte Uzakdoğu geleneklerinden vermek istiyorum. Budizm, Budizm'in kurucusu Buda hayatın 4 hakikatinden bahseder. Hakikatlerden bir tanesi dünya hayatı elem ve acıdan başka bir şey değildir. İkincisi elem ve acıların kaynağı insanların dünyevi ihtiyaçlarıdır. Üçüncüsü elem ve acıdan kurtulmak için sıkıntı ıstıraptan kurtulmak için dünyevi ihtiyaçlarını azaltıp mümkünse ortadan kaldırmak gerekir. Dördüncü yolda burada biraz ayrılıyoruz. Dördüncü yolda buda bunun çaresi olarak kendi türettiği bir doktrin olan doğru düşünce doğru davranış doğru inanç anlamında sekiz dilimli yol öğreticisi ortaya koyuyor aslında çokta ayırmıyoruz bu anlamda doğru tutum doğru inanç doğru düşünce bu anlamda bizimde şüphesiz değer verdiğimiz hassasiyetlerdir. Ancak ilk üç hususa geri döndüğümüzde şunu görüyoruz ki dünyada endişeye insanı endişeye sevk eden kaygıya sevk eden cezbet korkusuna sevk eden, ihtirasa, yitirmeye, daha fazla kazanmaya rant ve kariyer peşinde koşturmaya, teşvik eden hususu doğal bir ihtiyaçtan ziyade yeni bir ihtiyaçtan ziyade insanın kendi hırsının kendi kaderistliğinin kendi rantisliğinin bir sonucu olarak ne kadar çok fazla ihtiyacın varmış dedirterek kendi kendini aslında endişeye sevk eden bir yola işte bunu özgürleştirmek için Hazreti İsa ya biri böyle sormuşlar ya göklere uçan kuşlar özgür olun dünyevi maldan dünyevi nimetlerden dünyevi rantlardan doğrusu ne kadar bağımsız ne kadar İslami ne kadar tereddütsüz olursanız o kadar hazreti İbrahim'e Rabbim buyurduğu üzere o derece rızaya yakın olursunuz. Hıristiyanlık ve sekülerleşme ilişkisi anlamında eğlenceli bir İslam'la özdeşleştirir kardeşleştirirsen üç hususta tezahür ettiğini biliyoruz dünyevileşmenin

Birincisi dini kurumlarda dünyevileşme.

İkincisi dünyevi tutum ve davranışlarda daha doğrusu tutum ve davranışlarda dünyevileşme.

Üçüncüsü ise bilincin dünyevileşmesi.

Kurumların dünyevileşmesi malumunuz eğitim kurumları hukuk sistemi ekonomik sistem yani bir günümüzde faaliyet sistemini dışında kalır da veya da kalabilen bir ekonomik sistem düşünebiliyor musunuz yani her bir tarafımızda yanımızda bir yanlarımızda varoluşumuzda mutlaka faiz oranlarını dikkate almak zorunda hissediyor durumumuzun olduğunu biliyorum

Bakınız hala kredi il ev alma konusunda bazı hassasiyetler az da olsa gerçi bu konuda fetva veren hocalar var ama neden fetvayı hala uygulamamış bu kadar insan uygulamamış olsa da oldukça yaygınlaştığından da şüphe yok.

Kültür sanat bütün hayatın alanlarında din olan İslam gelişmiş ve kurumlar dünyevileşmesidir.

İkinci olarak davranışların dünyevileşmesi bu biraz şeye benziyor. Ürgüp göreme mevkisin de ki balonla yapılan turlarda kenarlarda bağlı kum torbalarının irtifa kaybettikçe güneye bile atıldığını duymuştum ne kadar doğru onu bilmiyorum eğer doğruysa tam buna benziyor Müslümanın hayatı her geçen süre bir hurcunu bir bagajını aşağıya bağımsız bir şekilde önce gece namazlarını hazreti peygamberi n dünya bir yana gece namazı bir yana demiş olduğunu bildiğimiz halde perşembe pazartesi oruçları üç aylarda hassasiyetler. Bakınız tamamen beş vakit namaza indirgenmiş tamamen ramazan orucuna indirgenmiş bir dünyevi hayat böyle bir hayat ortamına döndürülüyor. Buradaki hayatta neler karşınıza çıkıyor davranışların dünyevileştirmesi sanki imanın öne çıkarılması gibi bir sonuç doğuruyor. Yani aslında imandır imanlı yapmadıktan sonra iman olmadıktan sonra namazın ne değeri var orucun ne değeri var şeklinde iman ve ibadet arasındaki bağıda bu şekilde kopartılmasında dünyevileşme projesi olarak karşımıza çıkıyor. Yani asıl bu ikisi kelimeler olarak tartışılacak konu değil ama dünyevi tutum ve davranışları dünyevi ibadetleri küçük görürken önemli olan iman vurgusu bizim zamanımız içerisinde kalp temizliği çok tartışıldı yani kalbin temiz olmasın ne kadar namaz kılarırsan kıl Yunus Emre'nin buna benzer şiirleri hep gerekçe olarak tutulmuştur. Aslında iman bu halde ibadetler konusunda zafiyetler göstermekte çok fazla sorun olacağı bir kanaat ortaya çıkıyor. Bilincin dünyevileşmesi son olarak artık insanlar gördükleri zaman daha fazla tepki gösterip daha fazla endişe ettikleri görüntüleri kanıksamaya başlamışlardır.

Hiç unutmuyorum Körfez Savaşı başladığı yıllarda televizyon yeni yeni vardı canlı vermişti ve bazı kişilerin üzüntüsünden o görüntüleri izlerken zayıfladığı söylenmişti. Şimdi aynı görüntüler var ama zayıflayan Müslüman yok. Kanıksama işte bu. Son olarak hurafeler de dünyevi bakış açısını destekliyor. Dünyevileşme pragmatikleşmeyi de beraberinde getiriyor. Dünyevileşmiş insan dünyevi olduğunu düşündüğü bir takım kurumları bile sürdürdüğünü görüyoruz. Dünyevileşmeyi sosyologlar doğal bir süreç olarak değerlendirirler. Politikada demokrasi, ekonomide kapitalizm insanlığın varacağı son noktadır artık. Kapitalist ve demokratlar kendilerini tamamen meşrulaştırmışlardır. Dolayısıyla süreç sekülerleşmeden artık kaçamıyoruz. Sekülerleşme aslında bir projedir. Proje olarak sergilenen politikadır. Müslüman keşesini suya değıdirmemek için bütün kaslarıyla yükleniyor. Sekülerleşme diyor ki bırak ve Müslüman da keşeyi suya değıdiriyor. Kendimizi bu projenin dışında değerlendiriyoruz ve bundan şikayet ediyoruz. Aslında bu süreçte önce eğitim politikalarını değıştirmek gibi bireyi aşan noktalar değil ailelerdir. 3 madde sundum size o halde kendi bilinçlerimizi bu hastalıklardan temizlememiz sonra kurumlara uzanmamız gerekiyor. Yapılması gereken her Müslümanın kuşlar gibi bilincini özgürleştirip gelecek kaygısını biraz tevekküle bırakıp ben şahsi olarak sekülerleşmeye nasıl direnebilirimden başlayarak gerçekleştirmesi gereken bir husustur. Konu çok uzun ama ben vaktimi bitirdim teşekkür ediyorum hepinize.